

AZ OKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM SZEMLÉLTETŐ FILMKIRENDELTSÉGE
filmdia sorozatából
126. szám.

P U S K I N.

Irodalomtörténeti sorozat: 32.

Készült: 1953. évben.

1. Puskin arcképe. Tropinyin festő műve.

"Puskin szellemóriás, ő a legnagyobb büszkeségünk, Oroszország lelki erőinek legteljesebb kifejezése", - mondta Gorkij. A világirodalom legélenjáróbb realizmusának, az orosz realizmusnak atyja, Puskin egyúttal a világ egyik legnagyobb művésze is. Alkotása új fejlődési fokot jelent az egész emberiség művészet-történetében.

2. Puskin szülei.

Alekszandr Szergejevics Puskin 1799-ben Moszkvában nemesi családból született. Apja, Szergej Lvovics egykor igen előkelő nemesi család leszármazottja. Anyja, Nagyezsda Oszipovna Nagy Péter szerencsésének, Hannibálnak az unokája. Puskin szülei nagyvilági életet éltek, különösen a színház és irodalom iránt érdeklődtek. Házukban mindig voltak vendégek, köztük a kor legkiválóbb írói is: Karamzin, Gyimitrijev, Batyuskov, Heraszkov és a költő nagybátyja, Vaszilij Lvovics Puskin. Alekszandr gyermekkorában irodalmi környezetben telt el. Apjának nagy könyvtára volt és így Puskin már gyermekkorában megismerkedett a XVIII. század irodalmának legkiválóbb alkotásaival.

3. Puskin dajkája, Arina Ragyionovna.

Puskin dajkája, Arina Ragyionovna tehetséges mesemondó volt, megismertette Puskit a népmesékkal, dalokat énekelt neki, felébresztette benne a népköltészet iránti szeretetet.

4. Puskin gyermekkori arcképe.

Puskin apja gyermekeit a nemesi körökben akkor szokásos módon nevelt, külföldi nevelőkre bízta őket. Puskin már gyermekkorában elsajátította a francia nyelvet, melyen époly jól beszélt, mint oroszul. Korán kezdett irogatni. Először néhány mesét, költeményt írt, majd kis szindarabokat eszelt ki.

5. Liceum Cárskoje Szelóban.

1811 őszén Puskin Cárskoje Szelóba, a liceumba került. Itt kézzel írt ujságokat, folyóiratokat szerkesztettek, melyekben a liceumi tanulók költői és prózai művei jelentek meg. Puskin kivált képességeivel, s ő lett a liceum irodalmi körének középpontja.

6. Puskin olvas a cászkojeszelói parkban.

Puskin sokat olvasott a liceumi években is. Elrejtőzött a liceum magányos termeiben, vagy a kert árnyas sétányain és "falta a könyveket, egyiket a másik után".

7. Puskin olvasmányai a liceumi években.

A szakadatlan és elmélyült olvasás nagyban hozzájárult Puskin irodalmi tehetségének kifejlődéséhez. Puskin sokat tanult Batyuskovtól, Zsukovszkijtől, Gyerzsavintól, Gyimitrievtől, s különösen azoktól az íróktól, akiknek művei sok népi elemet tartalmaztak, Krülovtól, Ragyiscsevtől. Ismert, majdnem minden valamennyire jelentős orosz és világirodalmi művet.

8. Puskin a liceumi vizsgán. Rjepin festménye.

Puskin első irodalmi sikere "Emlékezések Cárszkoje Szelóban" c. költeményével kapcsolatos, mely az 1812-es Honvédő Háború emlékét idézi. Puskin költeményét nyilvános liceumi vizsgán az agg költő, Gyerzsavin előtt szavalta el. Gyerzsavin magán kívül volt az elragadtatástól, felállt, meg akarta ölelni Puskit, de az elszaladt. "Itt van az, aki helyemre áll", - mondta Gyerzsavin. És igaza volt.

9. Csaadajev testőrtiszt, Puskin barátja.

Cárszkoje Szelóban egy huszárezred állomásozott. Puskin szoros barátságot kötött Csaadajevvel, az ezred egyik tisztjével. Az ő jóvoltából ismerkedett meg a tiltott "illegális" irodalommal és az ő hatása alatt kezdett álmódzni azokról az időkről, mikor "eljön a boldogság hajnalsugára, s Oroszhon feltámad dicsőn" és a népek meglátják "a szent szabadságot", Puskin "Csaadajevhez" c. költeményét, melyet a liceum befejeztével írt, az önkényuralom elleni határozott tiltakozás szelleme hatja át.

10. Puskin emlékműve Cárszkoje Szelóban.

1817. nyarán Puskin befejezte a liceumot, ahol legjobb barátai Delvig, Puscsin, Küchelbäcker, Danzasz voltak. Barátai között sok volt a leendő gyekabrista. A baráti érzések, iskolatársai iránti szeretet gyakran jut kifejezésre Puskin lirájában:

"Fiuk! csodás szövetség e mienk,
Mint-lelkünk, oly örök és oszthatatlan,
Szabad, biztos és megingathatatlan, -
Közös muzsák táplálnak csak ilyent!
S a végzetünk akármely utra vessen
És bárhol vár is ránk a rossz, a jó
Számunkra már más otthon nem lesz egy sem:
A mi hazánk csak Cárszkoje Szeló." / "Október 19^u
1825/.

Cárszkoje Szelóban emlékművet emeltek Puskinnak, a várost az ő nevééről Puskin városának nevezték el.

11. Pétervár. Nagy Színház.

A liceum befejezése után Puskin Pétervárott a Külügyi Kollégium szolgálatába lépett, de kevés időt és figyelmet szentelt hivatásának. Nagyvilági életet élt, színházba, estélyekre, táncmulatságokra járt, résztvett a "Zöld Lámpás" nevű irodalmi társaság összejövetelein.

12. Puskin baráti köre. /Az első sorban ülnek: Zubkov, Puskin, Danzasz, és Puscsin./

Pétervárott Puskin még szorosabb kapcsolatba lép a jövődöbéli gyekabriatákkal, osztja nézeteiket, a nép elnyomottsága, jogfosztottsága belőle is felháborodott tiltakozást vált ki.

13. A "Ruszlán és Ljudmilla"/cimlapja, homlokzati diszítő-rajza/.

Ebben az időben Puskin nagy elbeszélő költeményén a "Ruszlán és Ljudmillá"-n dolgozik, melyet még a liceumban kezdett és 1820. márciusában fejezett be. A költemény szoros kapcsolatban van az orosz népköltéssel, az orosz népmesék világával.

14. Puskin és Zsukovszkij Glinkánál.

A "Ruszlán és Ljudmilla" zenéjét Glinka, a nagy zeneszerző alkotta. Puskin és Glinka neve szorosan összekapcsolódik az orosz művészettörténelemben. Mindkettő hatalmas tehetség, mindkettő új orosz művészet megteremtője, mindkettő mélységesen nemzeti, mindkettő új orosz nyelvet alkotott, egyik a költészet, másik a zene területén.

15. Glinka-Puskin opera: Ruszlán és Ljudmilla fináléja.

A Ruszlán és Ljudmilla megjelenése korszakot alkotott az orosz irodalomtörténetben. "Ebben a költeményben - írta Bjelinszkij - minden új volt: a verselés, a költészet, a tréfa, a mesejelleg, a komoly képekkel együtt".

16. Filmkép a Ruszlán és Ljudmillából.

A költemény életörömmel, optimizmussal telített, akárcsak a népmesék, melyekben a hősök végül is mindig győzedelmeskednek és a jó mindig győz a gonosz felett. - Egy bizonyos azonban, a Ruszlán és Ljudmillából hiányzott a korról, az akkori orosz társadalom megoldandó problémáival való szoros kapcsolat és éppen ezért ez a mű nem elégítette ki magát a szerzőt sem, aki ebben az időben már a Szabadsághoz c. ódát, a "Falu", "Csaadajevhez" c. költeményeket írta.

17. Glinka, Puskin, Adójevskij Zsukovszkijnál. /Filmkép/

1820. Március 20-án olvasta fel Puskin Zsukovszkijnál a "Ruszlán és Ljudmilla" befejező részét. Egy hét múlva a rendőrség azt a rendeletet kapta, hogy szerezze meg A Szabadsághoz" c. óda szövegét.

18. "A Szabadsághoz" c. óda I. Pál karrikaturájával /lent, kézirat/.

A "Szabadsághoz" c. óda felszólítás a zsarnokság elleni felkelésre. Puskin sok olyan költeményt írt, melyek a felszabadító mozgalmat ihlették. Ilyenek voltak I. Sándorról, Arakcsajevről írt epigrammái is. I. Sándor elhatározta, hogy leszámol vele. 1820-ban Puskin délre száműzték.

19. Gurzuf község a Krim félszigeten /jobbra lent a ház, ahol Puskin lakott 1820-ban./

A déli száműzetés évei /1820-24/, az utazások a Kaukázusban, Krimben, a kisinyovi, odesszai tartózkodás fontos szerepet játszottak Puskin alkotó tehetségének fejlődésében. A délen töltött évek a gyors szellemi fejlődésnek, a kitartó munkának, gondolkodásnak, olvasásnak évei voltak.

20. Puskin a gyekabristák közt.

A gyekabrista felkelés előtti évek izzó társadalmi légkörében Puskin hangulata is egyre forradalmibbá válik. Délen összebarátkozik néhány gyekabristával, szoros kapcsolatot tart fenn a gyekabristák Déli Társaságának tagjaival.

21. Puskin a bachcsiszeráji udvarban.

A délen szerzett benyomások tükröződnek Puskin a "Bachcsiszeráji szökőkút", a "Kaukázusi fogoly", a "Cigányok" c. elbeszélő költeményeiben. "Ezek a művek, melyeket a krimi éjszakák, a Kaukázus, a cserkesz élet szabadsága ihlettek, csodás, mágikus erővel bírtak" - mondta Gogol.

22. A bachcsiszeráji szökőkút.

Puskin látta Bachcsiszerájban a szerelmes kán különös emlékművét, a "könnyforrást". A "Bachcsiszeráji szökőkút" c. költeményének alapja az a legenda, mely Girejnek, a krimi kánnak az elrabolt lengyel hercegkisasszony, Mária iránti szerelméről szól.

23. Részlet a "Bachcsiszeráji szökőkút" c. balettéből. /A Magyar Állami Operaház előadásában. Zaréma kivégzése./

Puskin megmutatja, hogyan lángolnak fel a háramhölgyek szerelmétől megoszmörlött vad tatár kánban magasabbrendű emberi érzések a nő iránt. A féltékeny háramhölgy, Zaréma megöli Máriát, ezért a kán kivégezteti. A magára maradt Girejnek a könnyforrásnál fel-felrémlik az elpusztult Mária és Zaréma alakja.

24. "A kaukázusi fogoly" /címlap és kézirat rajzokkal/

A fenséges Kaukázust és harcias lakóit az orosz költészetben legelőször Puskin "Kaukázusi fogoly" c. költeménye örökitette meg. Puskin hősében a XIX. század ifjúságának tipikus ábrázolását akarta adni. A mű alap gondolata abban az időben nagyon aktuális probléma: az egyéniség és a társadalom viszonya, a szabadságszerető hős összeütközése a gyűlölt társadalmi rendszerrel. A magányos hős "keresve a szabadságot" elhagyja "a hazai tájakat" és az őstermézet, az egyszerű emberek felé fordul.

25. "A Cigányok". /Puskin rajza a kéziraton./

A "Cigányok" c. költemény végleg leleplezi a civilizált társadalomból a kultúra, a felvilágosodás által meg nem rontott őstermészethez való menekülés ábrándjait. A költemény hőse Aleko, a vad cigányéletben keresi azt, amit a művelt társadalom nem tudott neki nyújtani.

26. A cigánytábor.

Aleko csatlakozik a cigányokhoz, "szabad akar lenni, mint ők". De csupán külsőleg tud összeforjni velük. Belsőleg az marad, aki volt: a magántulajdonra alapozott társadalom önköz képviselője.

27. Aleko és Zemfira /illusztráció a "Cigányokból"/

Aleko "csak a maga számára követel szabadságot", de nem tiszteli barátjának, Zemfirának, a fiatal cigánylánynak érzelmi szabadságát. Féltékenységében bosszúból megöli Zemfirát és szerelmét a fiatal cigányt. Ezért kizárják a cigányok közösségéből, hiszen bebizonyította, hogy képtelen a teljes szabadságra.

28. "A rab" /kézirat/.

Puskin minden délen írt elbeszélő műve és lírai költeménye, mint "A rab", "Kaukázus", "A tengerhez" szabadságszeretetet, szabadságvágyat tükröz.

29. Puskin bucsuja a tengertől. /Rjepin és Ajvazovszkij festménye/

1824. júliusában Puskit a cár közvetlen rendelete délről, Odeszből az ország ellenkező végére, távol északra, Mihajlovszkoje faluba száműzte. Elutazása előtt a költő bucsuzik a tengertől, melyben a szabadság megtestesítőjét látja: "

"Bucsuzom tőled, utoljára
Görögnek kék hullámaid,
Szabad világod büszke tája,
Tenger! szépséged megvakít.

Dicső szépségü, ősi tenger,
Szépséged emlék lesz nekem,
Sokáig hallgatlak szíveimmel,
Ahogy felzugsz az éjeken."

30. Mihajlovszkoje falu.

Két évet /1824-26/ töltött száműzöttként Puskin Mihajlovszkoje faluban. Szomorúan, magányosan élt itt a költő. Az urasági ház két versztnyre volt a falutól, télen egészen befödte a hó.

31. Puskin és dajkája Mihajlovszkojében.

A hosszú téli estéken a költő dajkájának, Arima Ragynovnáknak meséit, dalait hallgatta, aki száműzetésnek egész ideje alatt mellette maradt, s "egyetlen társa" volt.

32. Puskin a parasztek között a vásárban.

Mégsem szorítkozott Puskin csupán dajkája társaságára, parasztruhába öltözve gyakran járt a piacokon, vásárokon, résztvett a fa-

lusi körtáncban, szószerint lejegyezte a népénekesek énekszövegeit, szólásokat, közmondásokat gyűjtött, a mihajlovszkoji parasztok előbeszédében tanulmányozta az orosz nyelv szellemét.

33. Puscsin látogatóban Puskinnál Mihajlovszkojében.

A költő számára nagy örömet jelentettek liceumi barátainak, Mihajlovszkojében tett rövid látogatásai. Különösen nagy jelentőségű volt számára a gyekabrista Puscsin látogatása, aki a titkos társaság létezéséről beszélt neki. A barátok utoljára látták egymást: két év múlva Puscsin már a fegyházban volt.

34. A "Borisz Godunov" címlapja.

Mihajlovszkojében írta Puskin népi drámáját, a Borisz Godunovot. Ebben a szerző a nép állásfoglalásának döntő történelmi szerepét hangsúlyozza. A drámai cselekmény alapja Borisz cár és a nécbitorló ál-Dimitrij harca a hatalomért. Mindkét harcoló fél igyekszik a népet megnyerni, támaszt keresnek a közvéleményben.

35. A Vörös-tér. /Illusztráció a Borisz Godunovból./

A nép Puskin ábrázolásában félelmetes bíró. A Borisz Godunovban a cár kivégzéseket, gaztetteket hajtat végre, a bojárok összeesküvéseket szőnek, árulókká, csalókká válnak, az ál-Dimitrij kalandor céljai elérése érdekében lengyel intervenciókat uszít Oroszországra. E bűnök valódi bírója, a cári hatalom gyengeségének, ingatagságának igazi oka a nép, rendkívül fontos tehát a nép állásfoglalása az ország ügyeiben.

36. Részlet Muszorgszkij-Puskin: Borisz Godunov operájából.

Borisz fiát, Fjodor Godunovot és anyját az ál-Dimitrij megöletti, ez a nép elégedetlenségét váltja ki. A tragédia e híres mondattal végződik: "A nép hallgatásba burkolózik." E hallgatásban benne van az ál-Dimitrij egész további sorsa. Amíg a nép az ő oldalán állt, ő a szökevény szerzetes "letépte a biborpalástot" a hatalmas moszkvai cárról; mihelyt a nép elfordul tőle, tőle aki elérte a legmagasabb hatalmat, gyors bukás, dicstelen vég vár rá.

37. A gyekabrista felkelés a Szenátusi-téren 1825. december 14-én.

Puskincsendes, magányos mihajlovszkoji tartozkodása idején zajlott le a gyekabristák felkelése. A vezetők és résztvevők közt ott voltak a költő legjobb barátai. Ő maga nem volt ugyan a titkos társaság tagja, de költeményei, a gyekabristák eszméit hirdették, terjesztették.

38. A gyekabristák kivégzése. /Puskin rajza a Poltáva kéziratán./

A gyekabristák leverése mély hatást gyakorolt Puskinra. Nem véletlen, hogy az összeesküvés fő résztvevőinek kivégzése után a puskini kéziratok margóján megjelenik az akasztófa rajza az öt kivégzett gyekabrista sziluettjével és a jellemző kézírással: "En is lehettem volna..."

39. A "Szipériába" és a "Válasz Puskinnak" c. versek, Adojevskij gyekabrista költő képe.

Mikor 1827-ben Muravjov gyekabrista felesége férjéhez utazott a szibériai bányába, Puskin elküldte barátainak a "Szipériába" c. költői üzenetét, melyre Adojevskij gyekabrista költő válaszolt.

40. Puskin Szipériába c. versét olvassa Mária Volkonszkájának, Szipériába való elutazása előtt.

Mária Volkonszkája önként férje után utazott a száműzetésbe. Elutazása előtt Puskin felolvasta neki a gyekabristákhoz intézett versét, melyben kifejezte hitét a gyekabristák ügyének győzelmében:

"Rabságtok nincs hiába, érzem,
A fennkölt ügy, az élni fog."

S valóban, a "fennkölt ügy" melyért a gyekabristák harcoltak, tovább élt, "a szikrából fellobbant a láng", a nagy forradalmi tűzvész lángja.

Készült a Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalatnál
Felelős vezető: Bojkovszky Lajos